

Прекршочна заштита на јавниот ред и мир

УДК: 351.75/.76:35.076.7

Апстракт

Тргувајќи од фактот дека јавниот ред и мир претставува општествена сфера што има витално значење за мирот како една од највисоките правни вредности, општествениот ред и стабилноста на општествените односи, како основен предуслов за непречено уживање на основните човекови слободи и права, исполнување на правните должности и остварување на развојните општествени цели, авторот во овој труд, најнапред, го дефинира јавниот ред и мир.

Понатаму, во трудот, авторот прави поделба на казнените дела против јавниот ред и мир на прекршоци против јавниот ред и мир и кривични дела против јавниот ред и мир. Исто така, во продолжение се прави квалитативна и квантитативна дистинкција помеѓу прекршоците и кривичните дела против јавниот ред и мир.

На крај од овој труд се дефинира поимот за јавно место и видовите на јавни места.

Клучни зборови: поим за јавен ред и мир, прекршочна заштита на јавниот ред и мир, квантитативна и квалитативна разлика, јавно место, Закон за прекршоците против јавниот ред и мир.

¹ Инспектор во Криминалистичка полиција, Биро за јавна безбедност, Министерство за внатрешни работи на Република Македонија

1. Поим и видови казниви дела против јавниот ред и мир

Јавниот ред и мир е поим што инспирирал многу автори. Постојат голем број студии чиј предмет на истражување е токму поимот за јавен ред и мир.² Но и покрај богатата доктрина, овој поим, до ден денес, остана непрецизен и нејасен. Така што истражувањето на дефиницијата за јавниот ред и мир е исто како да се оди по жив песок или како да се оди по трновит пат.³

Бројните и разновидни мислења за поимот за јавен ред и мир создаваат тешкотии во смисла на нивно групирање и создавање една хармонична целина и општа слика за поимот. Како најприфатлив критериум на поделба треба да послужи степенот на црпење поими за јавен ред и мир, односно интензитетот во напорите на одделни автори да го дефинираат овој поим.⁴

Некои автори, во принцип, ги одбиваат можноста и потребата од дефинирање на јавниот ред и мир, препуштајќи му на судот, во текот на судењето, да одлучи за границите на јавниот ред и мир. Друга група автори, во настојувањето да ги откријат елементите на поимот, даваат извесни карактеристични ознаки на поимот *јавен ред и мир*, но без обиди цврсто да го дефинираат. Третата група автори, со методот на аналитичко набројување, ги евидентираат законите што се однесуваат на јавниот ред и мир, а меѓу нив се и оние кои тоа набројување го вршат со извесна синтеза. Четвртата група автори, со методот на синтетичко формулирање, се обидуваат да го дефинираат поимот *јавен ред и мир*.

Земајќи ги предвид сите потребни елементи за дефинирање на јавниот ред и мир, може да се каже дека јавниот ред и мир е збир на принципи, врз основа на кои е основано постоењето на една правно организирана заедница, а кои се детектираат преку одредени општествени норми (правни и морални) што странките, во своите односи, мораат да ги почитуваат.

Јавниот ред претставува специфична и многу сложена состојба во општествениот живот. Неговите составни делови, иако во некои делови се хетерогени, сепак претставуваат една целина, во чија структура доминираат неколку точки: збир на одредени општествени и правни принципи, детектирање на овие принципи преку одредени општествени норми, релативна вредност на јавниот ред и мир во однос на местото и

²Saiget: Le contrat immoral, Paris, 1939; Tchavdaroff: De la notion des cause d'indignite, Lyon, 1930; Dorat des Monts: La cause immoral, Paris, 1956; Edutes de droit civil a la memoire de H. Capitant, Paris, стр.381; Des Interlts de la distinction entre l'existence et la nullite d'ordre public, Revue trimestrielle de droit, 1914, стр.33

³Alglave: Definition de l'ordre public en matiere, Revue pratique de droit, 1868, стр.44

⁴Perovic S : Sloboda uredzivanja obveznih odnosa I javni poredak, Beograd 2006, стр.405

времето, а примената на јавниот ред и мир не смее да го загрози начелото на правна сигурност.

Содржината и рамката на поимот *јавен ред и мир* зависат од природата и карактерот на основните принципи на кои е основана една заедница и нејзината правна организација. Тука можеме да ги спомнеме принципите на економското конституирање и економската организација на една општествена заедница, принципите на моралниот ред, принципите кои произлегуваат од одредено политичко и филозофско определување. Јавниот ред и мир, во секое општество, е нитката, а воедно и демаркациската линија помеѓу поединецот и општеството.

Јавниот ред и мир не се состои само од правни норми туку и од други правила на однесување, пред сè, од моралните норми, односно од добрите обичаи кои се само еден аспект на јавниот ред и мир.⁵ Покрај овој став, во литературата се појавуваат и мислења дека овие два поима треба да се разделат.⁶ Оттука, под поимот *јавен ред и мир* се подразбираат само збир од правни норми, додека под *добри обичаи* се подразбира збир од одредени општествени (морални) норми кои не се правно санкционирани, туку се само усвоени во општата свест на една заедница.

За јавниот ред и мир карактеристични се императивните норми, под што се подразбираат такви правила на општествено однесување кои, во одредени правни ситуации, мораат да се почитуваат, бидејќи правилата од императивен карактер ги истражуваат општите интереси поради што претставуваат еден вид виш закон во таа смисла што странките, под закана со санкција, мораат да го почитуваат.

Релативната вредност во однос на времето и на местото во кои се применуваат е следниот атрибут на поимот *јавен ред и мир*. Релативната вредност на оваа институција треба да се сфати во таа смисла што јавниот ред и мир не може да се поврзе со една дата или со едно место, туку, напротив, јавниот ред е подложен на промени и на еволуција, како во поглед на неговата содржина така и во поглед на неговата рамка.

Заштитата на јавниот ред и мир мора да биде во склоп со сите јавни институции кои мора да функционираат кординирано и да се надополнуваат една со друга, а со една и единствена цел, да секој општествен и правен поредок има сигурност во правните институции, сигурност која не е самата на себе цел, туку која има за цел остварување на правото. Според тоа, еволуцијата и промената на правните институции, од една страна, се нужни, бидејќи треба да ги следат општествените односи и барања, но од друга страна,

⁵ Mazeaud: Lecons de droit civil, Paris 1962, стр.94

⁶ Mestre: Morale et obligation civile, Revue trimestrielle de droit civil, Paris 1925, стр. 51; Peric: O skolama u pravu, Arhiv, 1921, br.4, стр.241; Cigoj: Obligacisko pravo, splosni del, Ljubljana 1962, стр.77

заедницата на правните институции мора да биде ограничена со начелото на правна сигурност. Бидејќи, ако на едно право му е одземена потребната доза на сигурност, ако едно право, час е право час неправо, ако не постојат објективни критериуми при неговата примена, тогаш такво право доведува до општа криза во правниот систем. Со други зборови, начелото на правна сигурност е неминовен атрибут на секој правен поредок, чие постоење не смее да биде загрозувано, како што тоа истото начело не смее да има толкава моќ што ќе ги скамени во вечност правните институции, бидејќи и тогаш правото ќе ја издаде својата вокација што ја има во општеството.

При дефинирањето на поимот *јавен ред и мир*, како што е кажано претходно, различни автори имаат различен пристап, поради што се појавуваат голем број дефиниции, но во суштина, сите се сведуваат на една иста основа, од каде што следи:

Според едни теоретичари, под поимот *јавен ред и мир*, во позитивна смисла, се подразбираат вообичаениот начин на живот и работата на граѓаните, безбедноста и сигурноста на луѓето, непреченото движење на јавни места, непреченото користење на јавните објекти, станбените и други згради, вообичаениот јавен морал, непреченото извршување на службените задачи на државните органи и на другите правни лица.⁷

Други теоретичари даваат кратка и прецизна дефиниција за поимот *јавен ред и мир*, според којашто, под поимот јавен ред и мир, во позитивна смисла, се подразбира поредок, установен со правни норми, кој, од една страна, го определува функционирањето на поодделни служби на државните органи, а од друга страна, ја обезбедува правната сигурност на сите граѓани.⁸

Третата група на теоретичари, под поимот *јавен ред и мир*, во позитивна смисла, подразбираат нормален начин на живот на граѓаните, мир, расположение, нормално движење по улиците и на сите други јавни места, непречено остварување на правата и должностите на граѓаните, нормален односно вообичаен морал, нормално и непречено спроведување на законите од страна на државните органи и службените лица, како и непречено функционирање на други јавни институции и органи.⁹

⁷ Clive Emsley – The English Police A Political and Social History, London, 1996, стр.174.

⁸ Марина, д-р Панта, Кривично право – посебен дел, Скопје, 1960, стр.67.

⁹ Norman Baird – Criminal law (Questions and Answers), London 2009, стр. 217.

Под поимот *јавен ред и мир*, исто така, се подразбира релаксиран и мирен живот на граѓаните, во согласност со поставените правила на однесување од страна на општеството, и непречено извршување на службените задачи на државните органи.¹⁰

Домашните теоретичари, под поимот *јавен ред и мир*, во позитивна смисла, подразбираат мир, ред и нормален начин на живот на граѓаните, проследен со нормално расположение, со нормално движење на граѓаните на сите јавни места, непречено остварување на правата и должностите на граѓаните, висок степен на морал, непречено вршење на законските мерки на државните органи и на службените лица, како и недозволено омаловажување на тие лица и висок степен на безбедност на граѓаните и на нивниот имот.¹¹

Во согласност со постојните законски прописи, а преку дејствувањето на органите на власта, пред сè, во прв ред, Министерството за внатрешни работи и судските органи, ***се остварува заштита на јавниот ред и мир.***

Релевантни прописи за заштита на јавниот ред и мир, во нашата држава, се Законот за прекршоците против јавниот ред и мир и Кривичниот законик. Врз основа на нив, можеме да забележиме дека, во овие прописи, се опфатени сите казнени дела од оваа област, кои се делат на две големи групи и тоа:

1. прекршоци против јавниот ред и мир и
2. кривични дела против јавниот ред.

2. Прекршочна заштита на јавниот ред и мир

Прекршокот според Законот за прекршоците е дефиниран како: „*противправно дејствие што е определено со Закон како прекршок, чии обележја се определени со закон и за кое е пропишана прекршочна санкција*“.¹²

Оттука, поимот за прекршок ги содржи следниве елементи:

- дејство,
- предвиденост во законот,
- противправност,
- вина и

¹⁰Акт за јавен ред и мир на Велика Британија од 1986 година.

¹¹ Стојановски, д-р Трпе, Место и улога на полицијата во системот, Скопје 2005, стр.100

¹² Закон за прекршоците, „Сл.весник на РМ“ број 62/2006, чл.5

- изрекување прекршочна санкција.

Прекршочната одговорност и изрекувањето на санкции, пред сè, го задржуваат правецот на општите казнено-правни начела, проследени со определени отстапувања. За прекршок се казнува, ако е сторен од небрежност, што, всушност, претставува и редовен облик на вина, освен во случаи кога Законот изрично предвидува дека за прекршокот се казнува, ако е сторен со умисла.

Одредбите во кои се предвидени санкциите во кои се појавуваат одредени новини ги предвидуваат следните санкции за полнолетни лица: *глоба, опомена, престанок на важење на возачка дозвола, забрана за управување со моторно возило, забрана за вршење на професија, дејност или должност, протерување на странец од земјата и задолжително лекување на алкохоличари и на наркомани.*

Според тоа, поимот за прекршок, по својата структура, не се разликува од поимот за кривичното дело. За изрекување санкција за прекршок е потребна *вина* од страната на сторителот и оттука, на сторителот, може да му се изрече санкција за сторениот прекршок, идентична со таа за сторено казниво дело, иако Законот за прекршоци не го содржи поимот *казна*.

Во теоријата, воопшто не постои некаква посериозна дилема околу структурата на прекршокот и на кривичното дело и, во најголем дел од теориите, се останува на ставот дека прекршокот и кривичното дело имаат идентична структура од каде што произлегува прашањето: *Дали прекршокот претставува само поблаг вид кривично дело или некакво посебно дејство, различно од кривичното дело?*

Околу ова прашање, во теоријата, постојано се отвораат остри и спротивставени дебати, од каде што, покрај општите теоретски толкувања и расправи, кои завршуваат со спротивни ставови околу потребата од создавање единствен систем на кривичните дела, научната полемика има и важни криминално-политички и практични заклучоци.

На последните расправи, акцентот се става на прашањето на утврдување на прецизни критериуми за разграничување, а воедно, и правна квалификација на дејствата, истовремено предвидени како кривични дела и како прекршоци. Сите досегашни дебати и расправи се поврзани со прашањето: „Дали има потреба од поделба на казнените дела или сите треба да се опфатат со единствениот поим за казниво дело?“

Според едни теоретичари, тоа е теоријата што го брани ставот за поделба на казнените дела, повикувајќи се на различни критериуми. Еден од критериумите за посебната законска регулатива на кривичните дела и на прекршоците е критериумот на *различните казни*, според кој се предвидува казната затвор, за кривичните дела како

потешки, и паричната казна, за прекршоците како што се полесни престапи, од каде што се гледа надворешниот показател за различниот квалитет на двете неправа, според што, на одговорноста и казнувањето за прекршок, недостига социјално-етичкиот прекор кој е својствен за криминалното неправо и за казнувањето.¹³

Друг критериум со кој се брани теоријата за разграничување, односно поделбата на престапите на кривични дела и на прекршоци, е разликата на *објектот на заштита*.¹⁴

Овде, пред сè, се приоѓа од гледиштето според кое за основа за пропишување на кривичните дела, се зема повредата на индивидуалните и на општествените добра, за разлика од прекршоците, кои претставуваат обична повреда на управните налози, на јавниот ред или на општествената дисциплина, што е предмет на административното право.

Според наведеното, може да се заклучи дека приврзаниците на теоријата за поделба, односно за разграничување на казнените дела, стојат на ставот дека прекршоците претставуваат дел од управната и од административната материја и дека воопшто немаат елементи на криминални дејства. Колку и да се инсистира на поделбата на криминалното од управното човеково дејство, се признава дека таквото разликување воопшто не е едноставно. Како суштински критериум за разликување, се зема *поимот за правното добро*¹⁵ што, мора да се признае дека тој не го исклучува и јавниот интерес, формулиран како почитување на административни налози, јавен ред и мир и сл., што се од значење за заедничките функции на животот и за остварувањето на човековите права.

Големиот број прекршоци и кривични дела од областа на јавниот ред, за објект на заштита го имаа истото добро (стабилен и безбеден јавен ред и мир), при што за нивно разграничување се употребува соодветен критериум.

Казненото дело *Напад врз службено лице при вршење на работи на безбедноста* постои тогаш кога е исполнет посебен услов на инкриминација што се состои во: физички контакт – напад на службеното лице, при што, ако со дејството не се оствари контакт, односно ако нема телесни повреди и има само вербални расправи, тогаш не е исполнет условот на инкриминација. Оттука, доколку не се исполни условот на инкриминација постои само прекршок, а не и кривично дело. Исто така, голем број прекршоци, какви што се тие од областа на сообраќајот, за објект на заштита ја имаат „безбедноста во

¹³ Камбовски, Казнено право – општ дел, стр.253.

¹⁴Andrew Simester and Robert Sullivan – *Criminal law: Theory and Doctrine*, London, 2007, стр. 273.

¹⁵ Камбовски, Казнено право – општ дел, стр.254.

сообраќајот“, исто како и кај кривичните дела, при што законот овде разграничувањето го прави преку квантитативниот критериум, а не преку квалитативниот. Според тоа, на пример: кривичното дело *Загрозување на безбедноста во сообраќајот* постои, ако се исполнети посебни услови на инкриминација и тоа, ако настанала тешка телесна повреда, или ако настапила значителна имотна штета¹⁶. Доколку не е исполнет барем еден од овие посебни услови на инкриминација, нема да постои ни кривично дело, туку ќе постои само прекршок.

Според тоа, се поставува прашањето: што се менува во природата и во суштината на едно забрането дело за кое е предвидена казна, ако се пресели на хартија само формално, од казнено во административно право? Дали со чинот на преселување од казнено во административно право, делото добива статус на дело од поблаг карактер и дали предвидената казна, сеедно како ќе се именува, ја губи суштината на казна?

Сигурно, ставањето на забрането дело во надлежност на административните органи не е на линија на остварување на темелните постулати на правната држава. Начелото на поделба на власта, кое не е само обичен дел од уставното уредување на демократската правна држава, подразбира правото на казнување да го врши суд, затоа што човековите слободи и права можат да бидат ефикасно заштитени единствено во постапка пред судот како самостоен и независен орган.

Од друга страна според поддржувачите на *квантитативната теорија* кривичните дела се потежок облик на неправо за разлика од прекршоците кои се полесен облик на неправо. Степените на повреда на правните добра не се одредува според природата на кривичните дела и прекршоците туку се одредува според степенот на неправото. Застапувачите на оваа теорија што стојат на страната на концепцијата на општествената опасност, квантитативната разлика ја гледаат во повисокиот степен кај кривичното дело односно понискиот степен кај прекршокот.

Денес пред сè поради давањето на големо значење на човековите слободи и права оваа концепција е поддржана особено со осврт кон гаранциите на човековите слободи и права од каде што произлегува дека без разлика дали станува збор за кривично дело или

¹⁶ Камбовски, Акад.Д-р Владо, Коментар на Кривичниот законик на Република Македонија, Скопје 2011, стр.982

Каневчев, М.: *Кривичен законик – интегрален текст со кратки упатства, објаснувања и регистар на поимите*, Скопје, 2007, член 122 став 27.

за прекршок казната е казна. Исто така идентично е и обезбедувањето на гаранциите во смисла на: (право на одбрана, судење од страна на независен и непристрасен суд и сл.).

Анализирајќи ја односно разработувајќи ја квантитативната концепција може да донесеме неколку важни заклучоци и тоа:

- прво е прифаќање на начелото на забрана за повторно судење за исто дело,
- сторителот не може да биде двапати казнет за исто дело што не е исклучено ако се третира прекршокот како деликт квалитативно различен од казнивото дело (како што казнувањето за казнено дело не исклучува одговорност за граѓански деликт).

Прашањето за достигнувањето на оваа забрана е подигнато на рамниште на примена на основните гаранции за човековите слободи и права предвидени со Европската конвенција за човекови права.¹⁷

Европскиот суд за правата на човекот во еден познат случај (Gradinger c. Autriche од 1995 година), во кој сторителот бил осуден во почетокот врз основа на Кривичниот Законик на неговата држава за небрежно убиство извршено во сообраќајот при возење во алкохолизирана состојба, а потоа му била изречена и административна казна според прописите за безбедност во сообраќајот.

Врз основа на барањето на осудениот за постапка за повреда на основните права заклучил дека прекршочната одредба не претставува ништо друго освен еден аспект на делото санкциониран во Кривичниот Законик (*lex specialis*) и дека двете одлуки се однесуваат на едно исто дело. Во случајот постои повреда на ЕКЧП (Протокол број 7 член 4 *non bis in idem*).¹⁸

Станува збор за став што има начелна природа во однос на европските казнени законодавства. Уставот на РМ исто така содржи забрана за повторно судење за дело за кое бил правосилно осуден и за кое е донесена правосилна судска одлука (член 14 став 2). Наспроти ваквата забрана, нашето процесно законодавство дозволува можност за водење на казнена постапка по завршувањето на прекршочната постапка со правосилна судска одлука.

Кривичниот законик на Република Македонија на таквото решение го надоврзува принципот на импутација (според член 47 став 2, затвор или парична казна што ја издржал осудениот, односно ја платил за прекршокот, се засметува во казната изречена за казненото дело чии елементи ги опфаќа и обележјата на прекршокот).

¹⁷ Европската конвенција за човекови права - член 4 од Протоколот број 7

¹⁸ Камбовски, Казнено право – општ дел, стр. 255

Можноста за водење казнена постапка, ако се утврди постоење на некој додатен елемент што го подига степенот на неправото, е токму потврда за квантитативниот пристап на нашиот законодавец.

Оттука, доколку се работи за прекршок по Законот за прекршоци против јавниот ред и мир, „физички напад“ во кој со телесни повреди се здобил нападнатиот ќе се третира како прекршок, но доколку, подоцна, телесните повреди, поради компликации и слично, прераснат во тешки телесни повреди, делото поради додатниот елемент ќе се третира како кривично дело „тешка телесна повреда“.

Определувањето на правната природа на прекршоците како казниви, а не како административни деликти и на нивното квантитативно разликување од казнените дела, е особено битно од аспект на барањето тие да бидат пропишани исклучиво со закон.

Во современите законодавства постојат две стојалишта од каде што, едната страна, доследна на начелото на законитост, останува на определбата за законско регулирање на прекршоците, каков што е примерот со германското законодавство, и, другата страна, каков што е случајот со француското и законодавството на Република Македонија до 1997 година, кои го препуштаат регулирањето на прекршоците со подзаконски акти (стопански прекршоци).

Проследено со долгогодишната практика, Европскиот суд за човекови права, при толкувањето на одредбите за начелото на законитост во ЕКЧП, се задржал на квалитетот на законот, без разлика на формата и називот на казненото дело (член 7 од ЕКЧП го употребува изразот *droit penal*, а не *loi penal*; поимот *квалитет на законот* се појавува во неговата одлука во случајот *Сандеј тајмс (Sunday Times c. Royaume – Uni)* од 1979 година и е повторен во еден случај на користење телефонски снимки во казнена постапка).¹⁹

Начелото на законитост како составен дел на Законот за прекршоците јасно укажува на фактот дека „никому не може да му биде изречена прекршочна санкција за дело кое, пред да е сторено, не било со закон определено како прекршок и за истото не е пропишана санкција“. Законодавецот во нашата држава, при изготвување на овој Закон, дал добри законски решенија со кои ја избегнал дилемата која ја има Европскиот суд за човекови права.

Концептот на исклучително судска надлежност за прекршоците, според Уставот (член 13 став 1), е дополнет со уставниот амандман XX од 2005 година, кој им дава

¹⁹ *ibid*, стр.255.

надлежност на органите на управата да одлучуваат за одредени прекршоци. Важно е да се нагласи дека судска заштита се гарантира и против одлуките на државните органи.²⁰

За разлика од Законот за прекршоците од 2006 година, новиот Закон за прекршоците предвидува постапка за жалба против одлуките на прекршочните органи од каде што против одлуката за прекршок, што ја донел прекршочниот орган, може да се поднесе жалба во рок од осум дена од денот на приемот на одлуката преку прекршочниот орган до Државната комисија за одлучување во втор степен во областа на инспекцискиот надзор и прекршочната постапка.²¹

Изложените аргументи што се во прилог на квантитативната разлика меѓу кривичното дело и прекршокот, според различниот степен на повреда на правното добро, го прават неспорното регулирање на прекршоците како казниви дела, а не како административни неправа кои претставуваат основа за интегративен пристап кон системот на казниви дела. Сепак, ова не ја исклучува потребата од коригирање на определени недостатоци на правната регулатива. Фактот што постојат голем број ситни прекршоци како на пример: „неносење на сигурносен појас“, нивната декриминализација во правец на растоварување на судовите и управните органи од нив, во новиот Закон за прекршоците, се предвидени алтернативи на прекршочна одговорност и постапка.

Овој вид постапка е познат како порамнување и посредување (глава XI), која се состои во претходно расветлување на прекршокот на самото место, пред полицијата, со тоа што, пред судот или пред органите на управата, би доаѓале само спорните случаи.

Кога се во прашање нарушувањата на јавниот ред и мир, кои најчесто се изразуваат и се казнуваат како прекршоци, квантитетот има големо значење и преку него се вреднува каков е јавниот ред и мир: КВОТА? Се вели дека во текот на една година, во Република Македонија, за прекршоци се води постапка и се казнуваат околу еден милион граѓани. Ова е огромен број кои, по својата внатрешна структура, зборуваат каков е редот и мирот во државата, каква е општествената и правната дисциплина, каква е државата, колку таа применува сила во вршењето на власта на државата.

Законот за прекршоците против јавниот ред и мир е донесен во 2007 година и неговата основна идеја е тој да биде ПРЕВЕНТИВЕН. Епитетот „превентивен“ е постигнат со чинот на отфрлање на казната затвор и воведување на ГЛОБАТА како главна казна. При неговата изработка, во нашата држава, поаѓајќи од домашните и странските теории за

²⁰ Закон за прекршоците, „Сл. весник на РМ“ број 62/2006, глава 14, чл.67 и Закон за управните спорови, „Сл.весник на РМ“ број 62/2006, чл.2 и 3

²¹Закон за прекршоците, „Сл. весник на РМ“ број 124/2015, чл.74

позитивниот поим за јавен ред и мир, законодавецот предвидел дека прекршок против јавниот ред и мир врши секој кој со своето однесување или со постапка ги нарушува мирот, работата или вообичаениот начин на живеење, односно со неговото поведење ги омаловажува, ги понижува и ги навредува граѓаните на јавно место, ја загрозува нивната безбедност или создава несигурност, го оневозможува непреченото движење на граѓаните на јавни места или го нарушува остварувањето на нивните права и обврски. Воедно, и ги попречува работата и извршувањето на надлежностите на државните органи и на другите институции кои вршат јавни овластувања.²²

Поимот за јавно место. Законот за прекршоците против јавниот ред и мир на Република Македонија, овој поим го дефинира како место на кое е слободен пристапот на неопределен број лица, без какви било услови (улица, училишта, плоштади, патишта, излетнички места, пристаништа, чекалници, угостителски, трговски и занаетчиски дукани и слично), или под определени услови (спортски стадиони и игралишта, средства за јавен превоз, кино сали, театарски и концертни сали, изложбени простории, градини и слично), како и други места кои, во определено време, служат за вакви намени (земјишта или простории, во кои се одржуваат јавни собири, приредби, натпревари и слично). Исто така, ќе се смета дека прекршокот е извршен на јавно место и кога дејствието е сторено на место кое не се смета за јавно место според законот, ако е достапно на поглед на јавно место (балкон, тераса, дрво, столбиште, скалила и слично) или ако последицата настапила на јавно место.²³

Со определувањето на поимот за јавно место, одредени противзаконски дејства прераснуваат во прекршоци против јавниот ред и мир и оттука јавното место се јавува како услов за постоење на одредени прекршоци и без неговото постоење не би постоел ниту прекршок.

Од законската дефиниција за јавно место можеме да извлечеме три категории на јавни места и тоа: **апсолутни, релативни и привремени јавни места.**

Апсолутни јавни места²⁴ се оние места на кои е слободен пристапот на неопределен број лица, без да исполнуваат какви и да било услови за тоа, како што се, на пример: улици, плоштади, пристаништа, чекалници, угостителски објекти и сл. (така и Законот за прекршоците против јавниот ред и мир, „Сл. весник на РМ“ бр.66/07, член 3

²² Закон за прекршоците против јавниот ред и мир, „Сл. весник на РМ“ бр. 66/2007 член 2.

²³ Закон за прекршоците против јавниот ред и мир, „Сл. весник на РМ“ бр. 66/2007 член 3.

²⁴ Richard Card – Public Order and Peace, London, 1987, стр.27

став 1). Според оваа категорија на јавни места, со оглед на својата отвореност, пристапноста за неопределен број лица, тие се делат на:

- Перманентно апсолутни и
- Ограничено апсолутни јавни места.

Перманентно апсолутни јавни места се места кои постојано или апсолутно се отворени за граѓаните, без оглед на периодот од денот, од месецот или од годината, како што се: улици, плоштади, патишта и др

Ограничено апсолутни јавни места се места кои се во функција само во определени часови, во текот на денот, во определени денови или периоди од годината, како што се: трговските, угостителските, занаетчиските дуќани и други.

Наведената поделба на апсолутните јавни места нема само теоретско туку и практично значење. Имено, едно дејство што ги содржи општите и посебните обележја на еден прекршок ќе се смета за прекршок секогаш, ако тоа е сторено на перманентно апсолутно јавно место, без оглед кога дејството е извршено. Ако истото дејство биде сторено на ограничено јавно место, постоењето на прекршокот ќе зависи од фактот дали тоа е сторено во времето кога тоа место е во својата основна функција или не е.

Така на пример, прекршок за непристојно однесување на јавно место секогаш се смета ако дејството е сторено на перманентно апсолутно јавно место (плоштад и сл.), додека ако тоа дејство е сторено на ограничено јавно место (дуќан и сл.), постоењето на прекршокот ќе зависи од тоа, дали тоа место било отворено за јавноста.

Релативни јавни места²⁵ се места до кои пристапот е дозволен само во определени услови (поседување билет, пропусница и сл.) Во оваа категорија на јавни места спаѓаат: стадиони, концерти, театри, кино-сали и други (така и Законот за прекршоците против јавниот ред и мир „Сл. весник на РМ“ бр.66/07, член 3 став 1). Како и во случајот со апсолутните јавни места, едно дејство, за да добие карактер на прекршок, треба да биде сторено кога на овие места ќе биде присутен елементот **јавност**, односно кога недозволеното поведење ќе биде сторено во присуство на луѓе и на штета на други луѓе.

Привремени јавни места²⁶ се места што, по својата основна примена, немаат карактер на јавни места, но во одредени временски периоди добиваат таков карактер, со оглед на тоа што на нив се одржуваат јавни собири, приредби и други манифестации како

²⁵Card – Public Order and Peace, стр. 36

²⁶ibid, стр.42

што се: шуми, излетнички места и слично (така и Законот за прекршоците против јавниот ред и мир „Сл. весник на РМ“ бр.66/07, чл. 3 став 1).

За целосна и доследна заштита на јавниот ред и мир, дејствата кои претставуваат прекршок, според наведениот Закон, ќе се сметаат за сторени на јавно место и тогаш кога се сторени на места кои, во основа, не се јавни места, но се на поглед на јавно место како што се: балкон, тераса и слично. Исто така, за сторени прекршоци на јавно место се сметаат и оние дејства кои, иако биле сторени на место што не е јавно, последиците од нив настанале на јавни места (така и Законот за прекршоците против јавниот ред и мир „Сл. весник на РМ“ бр.66/07, член 3 став 2).

3. Заклучни согледувања

Земајќи ги предвид сите потребни елементи за дефинирање на јавниот ред и мир, може да се каже дека јавниот ред и мир е збир на принципи, врз основа на кои е основано постоењето на една правно организирана заедница, а кои се детектираат преку одредени општествени норми (правни и морални) што странките, во своите односи, мораат да ги почитуваат.

Од анализата на релевантните институти, може да заклучиме дека во поглед на дефинирањето, постојат два модели на определување на поимот прекршок против јавниот ред и мир. Првиот модел одговара на т.н. квантитативна концепција според која казненото дело и прекршокот се разликуваат само по квантитетот, односно по степенот на неправо. Според оваа концепција, прекршокот е најлесен облик на казниво дело. Вториот модел е дуалистичко - мешовит и според него, прекршокот против јавниот ред и мир може да се јави и како квантитативно различен, но и како квалитативно различен од казненото дело против јавниот ред и мир.

Користена литература

1. Арнаудовски, Љ, Законот за прекршоци во практична примена, Македонска ревија за казнено право и криминологија, год.17, бр.1-2,2010;
2. Alglave: Definition de l'ordre public en matiere, Revue pratique de droit, 1868;
3. Andrew Simester and Robert Sullivan – *Criminal law: Theory and Doctrine*, London, 2007;

4. Cigoj: Obligacisko pravo, splosni del, Ljubljana 1962;
5. Clive Emsley – The English Police A Political and Social History, London, 1996;
6. Dorat des Monts: La cause immoral, Paris, 1956;
7. Des Interlts de la distinction entre l'inexistence et la nullite d'ordre public, Revue trimestrielle de droit, 1914;
8. Etudes de droit civil a la memoire de H. Capitant, Paris;
9. Камбовски, Академик д-р Владо, Казнено право – општ дел;
10. Камбовски, Акад. д-р Владо, Коментар на Кривичниот законик на Република Македонија, Скопје 2011, стр.982
11. Каневчев, М.: *Кривичен законик – интегрален текст со кратки упатства, објаснувања и регистар на поимите*, Скопје, 2007;
12. Mazeaud: Lecons de droit civil, Paris 1962;
13. Mestre: Morale et obligation civile, Revue trimestrielle de droit civil, Paris 1925;
14. Марина, д-р Панта, Кривично право – посебен дел, Скопје, 1960;
15. Norman Baird – Criminal law (Questions and Answers), London 2009;
16. Perovic S : Sloboda uredzivanja obveznih odnosa i javni poredak, Beograd 2006;
17. Peric: O skolama u pravu, Arhiv, 1921, br.4;
18. Richard Card – Public Order and Peace, London, 1987;
19. Стојановски, д-р Трпе, Место и улога на полицијата во системот, Скопје 2005;
20. Saiget: Le contrat immoral, Paris, 1939;
21. Tchavdaroff: De la notion des cause d'indignite, Lyon, 1930;

Закони, подзаконски акти меѓународни документи и извештаи

1. Акт за јавен ред и мир на Велика Британија од 1986 година;
2. Закон за прекршоците против јавниот ред и мир, „Сл. весник на РМ“ бр. 66/2007;
3. Закон за управните спорови, „Сл. весник на РМ“ број 62/2006;
4. Европската конвенција за човекови права - член 4 од Протоколот број 7;
5. Закон за прекршоците, „Сл. весник на РМ“ број 62/2006;

Marjan Kicev PhD²⁷

Misdemeanor protection of public order and peace

UDK: 351.75/.76:35.076.7

Abstract

Starting from the fact that public order and peace represents a social sphere that has vital importance for peace as one of the highest legal values, social order and stability of social relations, as the basic precondition for the smooth enjoyment of basic human freedoms and rights, fulfillment of legal duties and realization of developmental social goals, the author in this paper, first of all, defines the public order and peace. Furthermore, in the paper, the author makes a division of the criminal offenses against public order and peace of offenses against public order and peace and crimes against public order and peace. In addition, a qualitative and quantitative distinction is made between offenses and offenses against public order and peace. At the end of this paper, the notion of a public place and the types of public places is defined.

Key words: notion of public order and peace, misdemeanor protection of public order and peace, quantitative and qualitative difference, public place, Law on misdemeanors against public order and peace.

²⁷ Police Inspector, Ministry of Interior of Republic of Macedonia